

Весткі й Паведамленьні

інфармацыйны бюлетэнь Згуртаваньня “ПАГОНЯ”

Viestki j Paviedamleñni

Электронны адрас: viestki@mail.com

✉ P. O. Box 3225, Farmingdale, NY 11735

№ 10 (704)

Кастрычнік 2024 г.

Беларусы ў Нью-Ёрскай Публічнай Бібліятэцы

У сераду, 18 верасня 2014 году прадстаўнікі беларускай грамады Нью-Ёрку і ваколіцаў наведвалі адну з найбольш вядомых культурных устаноў сталіцы сьвету – Нью-Ёрскую Публічную Бібліятэку, галоўны будынак якой месціцца на Пятай авэню паміж 40-й і 42-й вуліцамі і Браянт-Паркам.

Бібліятэка мае досыць багатую гісторыю што да жыцця гораду, а таксама і ў адносінах да беларусаў і выходцаў зь Беларусі ў Амэрыцы. Установа мае найбольш багатую калекцыю беларускіх выданьняў у ЗША, якая налічвае некалькі тысячаў кнігаў і пэрыёдыкаў па-беларуску, а таксама шмат тысячаў кнігаў і публікацыяў у іншых мовах, што дазваляе беларусаў і беларускай тэматыцы.

Удзельнікі імпрэзы-экспэрыі сабраліся перад галоўным уваходам у будынак Бібліятэкі, што мае мажны мармуровы фасад і славытыя статуі ільвоў, што нават маюць свае імёны, Цярплівасьць (Patience) і Трываласьць (Fortitude), яны сталі сымблямі ня толькі Бібліятэкі, але і гораду. Затым прайшлі на мажнай мармуровай лесьвіцы на другі паверх, дзе некалі месціўся Славянскі й Балтыйскі аддзел. Там наведвальнікаў вітаў сп. Багдан Горбаль, куратар славянскіх і ўсходнеэўрапейскіх калекцыяў і адказны за набыцьцё выданьняў з Усходняй Эўропы. Ён прывітаў гасьцей, сказаўшы, што вельмі ўсьцешаны візітам беларусаў, якія маюць такую вялікую колькасць кнігаў на сваёй мове ў сховішчах Бібліятэкі. Ён каротка распавёў пра гісторыю сваёй установы і паставіў відэафільм, дзе папулярна апавядалася пра гісторыю стварэньня і разьвіцьця Бібліятэкі й бібліятэчнай сыстэмы, што ахоплівае раёны Мангэтан, Бронкс і Стэтан-Айленд. Затым яго калега, сп. Дыгэа Кардосу, правёў прысутных па залах, што зьяўляюцца архітэктурнымі прылінамі Бібліятэкі, маючы велічную ляпніну, узьнесеныя столі й мастацкія муралі. Асабліва ўражае велічная Галоўная чытальная зала.

Калі ўдзельнікі імпрэзы вярнуліся ў колішнюю залю Славянскага і Балтыйскага аддзелу, сп. Горбаль зрабіў

прэзэнтацыю ягонаў гісторыі і пра беларускія матэрыялы, што там захоўваюцца. Бібліятэка прыклала шмат намаганьняў па набыцьцё беларускіх выданьняў, і мае найбольш поўныя зборы беларускіх эміграцыйных выданьняў, у тым ліку з даваеннага часу, якія набываліся праз Прагу і Парыж. Сярод супрацоўнікаў Бібліятэкі былі й беларусы – Зора і Вітаўт Кіпель, Лявон Юрэвіч. Дасьледнік Скарыніны Вітаўт Тумаш дапамагаў у фармаваньні калекцыі, прысьвечанай Скарыну, і браў удзел у падрыхтоўцы выставы “450 год Беларускага Кнігадрукаваньня” ў 1967 годзе. У пасьляваенны час у Бібліятэцы былі арганізаваныя каля 20 выставаў, адмыслова прысьвечаных беларускай тэматыцы. У Бібліятэку прыходзілі працаваць над сваімі твораў такіх дзеячы беларускай грамады ў ЗША як Антон Адамовіч, Станіслаў Станкевіч, Уладзімер Сядура, Іван Любачка, Мікола Куліковіч, Янка Запруднік ды шмат іншых.

Часта Бібліятэку наведвалі беларускія савецкія пісьменьнікі, што прыязджалі на Генэральную Асамблею ААН у складзе дэлегацыі ад БССР, сярод іх былі Пятро Глебка, Іван Чыгрынаў, Вячаслаў Адамчык, Вольга Іпатава, Адам Мальдзіс, Сьвятлана Алексіевіч. Такса-

ма заходзілі беларускія пісьменьнікі з Польшчы: Алесь Барскі, Сакрат Яновіч, Юрка Туронак, Ян Максімяк.

Сп. Багдан Горбаль каротка спыніўся на аглядзе беларускіх матэрыялаў у Бібліятэцы. Сярод іншага ён згадаў публікацыі Беларускага авангарду ў 1920-х гадоў, эмігранцкія публікацыі, Архіў Рады БНР, архівы Зоры і Вітаўта Кіпель, архівы Беларускага Інстытуту Мастацтва і Культуры (БІНІМ).

Напрыканцы сустрэчы сп. Горбаль спыніўся на асабліва сьцягах працэсу набыцьця новай літаратуры, у тым ліку беларускай, і адказаў на пытаньні прысутных. Затым ён з калегам паказалі нядаўнія набыткі – новыя кнігі зь Беларусі й пра Беларусь. Прысутныя зь цікавасьцю праслухалі інфармацыю пра беларускія фонды, актыўна задавалі пытаньні і пасьля праглядалі новыя кнігі зь Беларусі.

Прысутная на сустрэчы сп-ня Ірына Хадарэнка перадала ў Бібліятэку шэраг сваіх кнігаў.

Сп. Горбаль адзначыў, што быў прыемна здзіўлены надзвычайнай зацікаўленасьцю і актыўнасьцю беларускіх наведвальнікаў і запрасіў іх заходзіць у Бібліятэку часцей.

Віталь ЗАЙКА

35-я Сустрэча Беларусаў Паўночнай Амэрыкі

Кароткае інтэрвію з Ганнай ШАРКО

35-я Сустрэча Беларусаў Паўночнай Амэрыкі праходзіла ў Таронта, Канада, з 31 жніўня па 2 верасня 2024 году. У працы гэтага важнага форуму беларускіх сілаў бралі ўдзел беларусы Канады, ЗША і Эўропы, прадстаўнікі грамадзкіх арганізацыяў і фундацыяў, бізнэсоўцы, дасьледчыкі і навукоўцы, творчыя калектывы. На агульнай сэсіі ўдзельніцаў прывітала Старшыня Рады БНР сп-ня Івонка Сурвіла, быў зачытаны ліст-прывітаньне ад сп. Зянона Пазьняка. Былі таксама прадстаўнікі офісу Сьвятланы Ціхановіч Франак Вячорка і Алесь Аляхновіч, кіраўнік фонду Байсол Андрэй Стрыжак. Белсат стаў інфармацыйным партнэрам мерапрыемства, і рэпартажы пра Сустрэчу былі разьмешчаныя на ягоным канале ў ютубе.

Удзельнікі сустрэчы мелі нагоду падзяліцца сваім досьведам грамадзкай працы і новымі ідэямі. Былі падрыхтаваныя панэльныя дыскусіі па супрацы ў межах дыяспары, па незалежных мэдыях і дзейнасьці бізнэс-супольнасьці. Таксама прайшлі прэзэнтацыі выбітных дзеячаў зь беларускіх арганізацыяў Канады і ЗША, адбыліся выступы вядомых беларускіх навукоўцаў і дасьледчыкаў, прайшоў вялікі канцэрт канадзкіх і амэрыканскіх музыкаў-беларусаў – гурту “Яваровы Людзі” і “Трыё сям’і Казакоў”.

Падчас імпрэзы адбылася пілігрымка да Беларускага Крыжу ў Мідлэндзе, да помніка пакутнікам за волю Беларусі і загінулым у Курапатах. Сьвятар Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы а. Аляксандар Кучук правёў памінальную службу. Удзельнікі наведалі разнастайныя цікавыя месцы Таронта і ваколіцаў.

Адным з удзельнікаў сустрэчы была прэзыдэнт Асацыяцыі Беларусаў у Амэрыцы сп-ня Ганна Шарко, і мы задалі ёй некалькі пытаньняў пасля імпрэзы.

•••••

Сустрэча Беларусаў Паўночнай Амэрыкі – штодвухгадовы форум беларускіх актывістаў, які бярэ пачатак у 1952 годзе. Чаму сёлета выраслі далучыцца да яго?

Пра Сустрэчы чула раней, але не заўсёды быў спрыяльны расклад, вольныя даты, і наагул, тады, як ня мела “чыноў і пасадаў”, дык ня ведала, што ў прынцыпе ў працы Сустрэчы можа ўзяць удзел кожны беларус, кожны актывіст, неабавязка чалавек – тое пабачыла цяпер на ўласныя вочы. Перад гэтай Сустрэчай была ўжо загадка азнаёмыя з праграмай, сьпісам удзельнікаў і прадстаўляла на ёй ня толькі сябе, але і сваю арганізацыю – АБА.

Як праходзіла Сустрэча, як вы ацанілі б вынікі яе працы?

Сустрэча была вельмі добра арганізаваная ЗБК, яна прайшла на дастаткова высокім узроўні. Гасьцей прывітала Старшыня ЗБК сп-ня Аляксандра Логвін. Было шмат цікавых выступоўцаў і паведамленьняў, адбыліся плённыя дыскусіі й абмен думкамі ў панэльнай сэсіі

па тэме “Супраца дыяспараў Паўночнай Амэрыкі” й шэрагу іншых. Па ўзроўні гэтая імпрэза нагадвала падрыхтаваную беларускімі спэцыялістамі бізнэс-канфэрэнцыю сёлета ў Вашынгтоне, толькі там усё было па-ангельску, а тут – па-беларуску. Усё ж калі размаўляеш па-беларуску, адчуваеш сябе нібы дома, сярод сяброў, і гэта значна вышэйшая матывацыя і прасцей камунікаваць. Адчыняецца такі паток, сувязь зь беларускім кодам, з папярэднімі пакаленьнямі. У пляне менавіта атмасфэры было адчуваньне, што ты нібыта на беларускім вясельлі. Вынікі сустрэчы – накрэсьленыя кірункі супрацоўніцтва і каардынацыі дзеяньняў па розных праблемах, навізаная і ўзмоцненая лучнасьць паміж беларусамі ЗША, Канады і Эўропы. Бачна, што ў нас ёсьць з кім ладзіць партнэрства, і мы даведваліся пра зьмест і мэты працы калегіаў з розных арганізацыяў. Таксама цэлы час імкнуліся акцэнтаваць увагу на скаардынаваным звароце да ўсяго сьвету і да грамадства краінаў пражываньня з тым, каб давесці, што беларусы – гэта

не Лукашэнка, і што беларусы супраць вайны ва Ўкраіне, і што нам вельмі важна, каб Беларусь вызвалілася ад тыраніі й расейскай залежнасьці, каб была сапраўды свабоднай і незалежнай дзяржавай. Затым для АБА вельмі істотна, што нас запрасілі ўзяць удзел у наступнай 36-й Сустрэчы ўжо ў якасьці аднаго з арганізатараў, поруч з БАЗА і ЗБК. Вельмі важна, што гэта пэўны масток, спалучэньне, пераемнасьць пакаленьняў і сувязь паміж рознымі беларускімі арганізацыямі.

Якія ўражаньні ад удзельнікаў, што маглі б сказаць аб працы арганізатараў?

Я вельмі ўдзячная беларусам Канады за гасьціннасьць, цёплыя шчыры прыём. Да працы былі таксама далучаныя ўкраінскія арганізацыі, і частка сродкаў, сабраных на Сустрэчы, пайшла на дапамогу дзецім бежанцаў з Украіны. Важна супрацоўнічаць з нашымі ўкраінскімі калегамі, гэта пэрспэктывы пашырэння ўплываў тут, у Паўночнай Амэрыцы.

заканчэньне на бачыне 4

Музеі сьпішуць у архіў?

Мы жывем у цікавы час. Сярод кардынальных зьменаў, праз якія бадай што незаўважна для большасці насельніцтва праходзіць грамадства ў краінах Вольнага Сьвету, можна назваць пашырэнне “дабрабыту празь дзяржаву” (welfare state), радыкальны перагляд “буржуазных” нормаў, датычных сям’і й міжполавых стасункаў. Замест сацыяльнага інтэгравання ўсіх этнічных і расавых групаў ўводзіцца новая партыкулярызация і новая гієрархія, у якой большасць грамадства аб’яўляецца маргіналамі, за кошт якіх плянуецца выбудоўваць сьветлую будучыню для разнастайных меншын, фаварызаваных прагрэсіўнымі элітамі.

Пад зьмены трапіла літаральна кожная дзялянка грамадзкага жыцця і кожная грамадзкая інстытуцыя. Ад канцэптаў панавання законаў і абароны суверэнітэту да канцэптаў аб’ектыўнасьці досьледаў гісторыі й бесстароннасьці журналісцкай працы — усё падлягае цяпер зьменам, стаўляецца дагары нагамі. Гэта адбываецца ціха, паволі, бяз масавых абмеркаваньняў і народных рэфэрэндумаў. У падступным працэсе перагляду і перайначваньня абсалютна ўсіх каштоўнасьцяў грамадства актыўна ўжываюцца патэтычныя заклікі, гнёўныя абвінавачваньні, замоўчваньні, утойваньні, паўпраўда, інсинуацыі.

Сярод інстытуцыяў, што падпалі пад гэты накат кардынальных зьменаў, апынуліся такія, здавалася б, далёкія ад палітыкі й “злобы дня” ўстановы як музеі. Месцы захаваньня і экспанаваньня набыткаў культуры і навукі не пазьбеглі радыкальнай трансфармацыі, а шмат якія — нават былі зьліквідаваныя.

У сьвятле лявацкіх тэорыяў пра каляніялізм усе этнаграфічныя музеі й экспазыцыі аўтаматычна трапляюць у катэгорыю “нячыстых”. Аргументы — ад “эксплуатацыі”, “нездаровай аб’ектыфікацыі” прадстаўнікоў калянізмуемага этнасу і яго культуры, да таго, што любы спосаб атрымання адпаведных экспанатаў ня можа быць прызнаны законным, бо туюбыльцы нібыта ня ў стане зразумець, што гэта — страта культурных багацьцяў, не арыентуюцца ў коштах і г. д. Дадатковай аргументацыяй зьяўляецца наяўнасьць сярод экспанатаў чалавечых парэшткаў, пахавальных і сакральных начыненьяў. Тут хіба больш глузду, але ўсе роўна рашэньні выносяцца вузкім колам адміністратараў, без шырокай

дыскусіі й абмеркаваньня. Затое ўсё гучней галасы “абурэньня” тым, што ў музэях недастаткова твораў расавых і LGBTQIA+ мяншын. У

Таксама далучацца і дзяржава — у ЗША быў прыняты заканадаўчы акт пра абарону і вяртаньне пахаваньняў індзейцаў (Native American Graves Protection and Repatriation Act, NAGPRA). Але як пры гэтым ня ўспомніць словы Рональда Рэйгана пра страх ад таго, калі дзяржава вырашае ўмяшацца і дапамагчы. Дзеля шчыраваньня прагрэсістаў і бюракратаў апошнім часам зачыніліся Музэй Чалавецтва і Этнаграфічны Музэй Гантэра ў Лёндане. Музэй Чалавека ў Парыжы, закрыліся экспазыцыі ў Музэях Піт Рывэрса ў Оксфардзе, у Бэрлінскім Этнаграфічным Музэі. У ЗША ахвярамі новых рэгуляцыяў сталі экспазыцыі пра індзейцаў у Амэрыканскім Музэі Прыродазнаўства (AMNH) у Нью-Ёрку, у Музэі Фільд у Чыкага, Музэі Пібады пры Гарвардзе, Музэі Мастацтва ў Кліўлэндзе ды ў шэрагу іншых.

Асобна стаіць пытаньне “рэпатрыяцыі” экспанатаў. Канешне, шмат хто чуў пра патрабаваньні Грэцыі аб вяртаньні Мармуроў Эльджына — рэльефаў з Ак-

музэйшчыкамі — так, Музэй Паўночнай Арызоны ў Флагстафу пастанавіў, што ўсе экспанаты для іх мусяць быць абраныя прадстаўнікамі плямёнаў. Рэгуляцыі тычацца нават мастацкіх твораў сучасных індзейцаў, што іхнае экспанаваньне мусяць быць узгодненае з кіраўніцтвам плямёнаў.

Выказваньні на гэты конт дырэктара Амэрыканскага Музэю Прыродазнаўства (AMNH) пра тое, што музеі ня могуць заставацца нязьменнымі, трымаючы самыя рэчы і ня ўлічваць “павевы часу” нагадваюць тэмы з рамана Дж. Орўэла “1984”. Падаецца, што найістотная функцыя музэяў акурат і ёсьць — захаваньне, абароненасьць ад “павеваў”.

Ужо чуюцца галасы пра перадачу сакральнага мастацтва ў тыя месцы, адкуль яны былі ўзятыя: іконы й выявы Раньняга Адраджэньня з Луўру і Галерэі Ўфіцы — у касьцёлы Флярэнцыі, драўляныя ідалы (да іх могуць дакранацца толькі жрацы!) племя зуні з Музэю Ке-Бранлі ў Парыжы — у рэзыдэнцыю ў Нью-Мэксыка, ды інш.

Як пасьля дабрацца да тых экспанатаў? Колькі школьных экскурсіяў змогуць іх наведваць? Ці будуць у касьцёлах і плямёнаў сродкі й спэцыялісты для адпаведнага захаваньня і кансэрвацыі тых аб’ектаў? Ці ня трапяць зьвернутыя Бенінскія бронзы ў калекцыі нігерыйскіх алігархаў? Ці адшукаюцца наагул тыя экспанаты празь 10-20 год? Такія пытаньні нават і ня ставяцца, бо ходзіць жа пра “сацыяльную/расавую/гістарычную справядлівасьць”. У выніку церпіць канешне ж не адміністратар, не бюракрат. Церпіць школьнік, студэнт, звычайны наведвальнік, усе мы як жыхары гэтае плянэты.

Што ў рэшце рэшт атрымліваецца — пад пытаньне трапляе сам канцэпт музэю з Эпохі Асьветы, канцэпт захаваньня для будучыні тых аб’ектаў, якія па значэньні зьяўляюцца рэдкімі й паходзяць з далёкіх і/або этнічна адрозных мясьцінаў, бо хто ж (пакуль) будзе зьмяшчаць у музэй звычайныя і агульна распаўсюджаныя рэчы. Яны даюць нам уяўленьне пра дасягненьні людзей, зь якімі мы незнаёмыя і пра якіх мала ведаем — і праз гэта яны робяць нас больш уважлівымі й паважлівымі да іншых культураў, больш адкрытымі й талерантнымі, больш чалавечымі.

Як і чаму гэта стала камусьці перашкаджаць — задумаемся пра гэта.

Віталь ЗАЙКА

ропалю ў Атэнах, вывезеных у Англію напачатку 19 ст., або пра патрабаваньні Эгіпту пра вяртаньне муміяў і саркафагаў з музэяў сьвету, Нігерыі — пра вяртаньне Бенінскіх бронзавых скульптураў. Музэй Штату Нью-Ёрк у Олбані ўжо зьвярнуў розным індзейскім “нацыям” каля 30% сваіх індзейскіх экспазыцыяў, шэраг экспанатаў быў перададзены прадстаўнікам плямёнаў з Амэрыканскага Музэю Прыродазнаўства ў Нью-Ёрку. Экспанаты называюць “скрадзенымі”, нават калі ў большасці задакумэнтавана законнае набыцьцё або данацыя аб’ектаў, а доказаў крадзяжу не прыводзіцца. Плямёны нават робяцца

35-я Сустрэча Беларусаў Паўночнай Амэрыкі

заканчэньне з бач. 2

Вельмі прыгожая была заля ў першы дзень працы Сустрэчы, яе забясьпечыў уласнік, бізнэсмэн-беларус сп. Уладзімер Грыгорчык, галава вялікай кампаніі па вырабе асвятляльнага абсталяваньня GVA Lighting. Усё было прадумана, густоўна аформлена ў нацыянальных беларускіх колерах. Прагучэў беларускі нацыянальны гімн “Ваяцкі марш” і гімны ЗША і Канады. Прамовы былі на беларускай, ангельскай і французскай мовах. Пазнаёмілася з мноствам прыемных, кампэтэнтных, ініцыятыўных людзей. Гэта быў сапраўдны агляд беларускіх сілаў, і прайшоў ён на годным узроўні.

Што думаеце пра перспэктывы гэтага форуму і шляхі паляпшэньня ягонай працы?

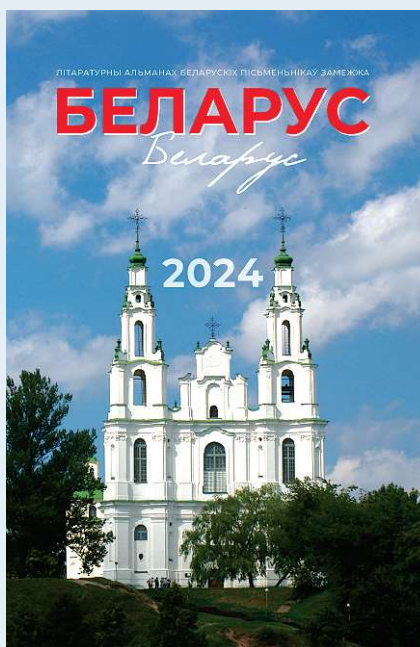
Ужо склаўся пэўны фармат для такіх імпрэзаў, але можна было б разьвіваць і паляпшаць іх працу ў бок тэхналёгіі й лічбавых (дыгiтальных) мажлівасьцяў, і канкрэтызаваць тэматыку сэсіі, каб панэлі былі больш спэцыялі-

заваныя і больш прыдатныя для непасрэднага практычнага ставаньня нашых напрацовак. Так удзельнікам можна больш адзін пра другога даведацца, і разам супрацоўнічаць па вызначаных вузейшых праблемах, рабіць нешта накшталт хакатону. Каб былі канкрэтныя топікі, па якіх ня проста выказваліся б меркаваньні, але накрэсьліваліся б больш дэтальныя, адрасныя праекты, каб рэальна было б падрыхтаваць плян, па якім можам разам весьці дзейнасьць, каардынаваць высілкі, ставіць наступныя задачы. Гэта ўжо больш канкрэтна і рэальна, чым толькі выпрацоўка ідэяў. Я бачу разьвіцьцё фармату з акцэнтам на працоўныя сэсіі, ўоркшопы, інфармацыйны абмен, больш актыўную шчыльную супрацу. Маю ідэі, буду іх прапаноўваць і спадзяюся, што яны будуць пачутыя!

Вельмі добра, і шчыра дзякую вам за зьмястоўную гутарку!

Гутарку вёў Віталь ЗАЙКА

Запрашаем на прэзэнтацыю літаратурнага альманаху беларускіх пісьменьнікаў замежжа “БЕЛАРУС” за 2024 год,

якая запланаваная на **12-га кастрычніка 2024 году** ў грамадзкай залі сабору Сьв. Кірылы Тураўскага па адрасу:

401 Atlantic Ave

Brooklyn, NY 11217

Пачатак імпрэзы а **5-й гадзіне вечара**. Там можна будзе сустрэцца з аўтарамі і выдаўцамі альманаха і набыць новы нумар па зьніжанаму адмыслова для прэзэнтацыі кошту. Падтрымайце аўтараў і выдаўцоў сваёй зацікаўленасьцю.

Кошт сёлетняга нумару з дасылкаю ў межах ЗША, Канады і краінаў Эўропы **\$25**. Дасылка ў Беларусь, Украіну й Расею сёньня, нажаль, немагчымая.

Замовы, калі ласка, дасылайце поштаю на адрас:

Marat Klakotski

P. O. Box 3225

Farmingdale, NY 11735.

Чэкі выпісвайце на імя рэдактара і выдаўца **Marat Klakotski**.

Новы выпуск альманаху “Беларус” пасяля выхаду ў сьвет можна будзе замовіць на ўэб-сайце **e-krama.com**. Там жа можна набыць і ўсе папярэднія нумары альманаха, пачынаючы ад 2007 году, а таксама беларускія кнігі і календар Згуртаваньня “Пагоня”.

Уплаты ў “Пагоня” шліце на адрас:

P. O. Box 572

New York, NY 10113

Чэкі, калі ласка, выпісвайце на імя скарбніка Згуртаваньня “Пагоня” **Viktar Yedzinovich**.

Аб імпрэзах, якія ладзіць Згуртаваньне “Пагоня”, а таксама пра іншыя бягучыя падзеі ў жыцьці арганізацыі можна даведацца наведваючы старонку “Пагоні” ў Фэйсбуку:

<https://www.facebook.com/groups/134811029970802/>